Hukuk Bölümü 1992/4 E., 1992/5 K.

- **BELEDİYEDEN KİRALANAN BENZİN İSTASYONU**
- **KARAYOLLARINDAN TAZMİNAT TALEBİ**
- **TAZMİNAT DAVASI**
- **YOL YAPIMIYLA MEYDANA GELEN ZARAR**

- 818 S. BORÇLAR KANUNU [Madde 50]
- 2247 S. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİNİN KURULUŞ VE İŞLEYİŞİ HAK... [Madde 19]
- 2577 S. İDARİ YARGILAMA USULÜ KANUNU [Madde 2]

"İçtihat Metni"

OLAY : Davacı, 15.03.1988 tarihli kira sözleşmesiyle Manisa Arda Mahallesinde ve İzmir Bursa Karayolu üzerinde bulunan oto santral garajı bitişiğindeki davalı belediyeye ait benzin istasyonunu ve tesislerini kiraladığını, ancak Karayolları Genel Müdürlüğü ile Belediyenin müştereken bu tesisin etrafında ve önünde yol genişletme ve düzenleme çalışmaları başlatarak 1988 Ekim ayı süresinde benzinliği fiilen kapattıklarını bu nedenle bu süre içinde gelir elde edemediğini ileri sürerek 17.11.1988 tarihli dilekçeyle adli yargıda Manisa Belediye Başkanlığına karşı dava açmış ve Ekim ayı kirası olarak belediyeye ödenen 4.605.000.- liranın iadesini veya ödenmemiş olan Kasım ayı kirası yerine takas ve mahsup yapılmasını istemiştir. (Bu arada mahkemeden tedbir kararı almıştır.)

Davacı, daha sonra aynı mahkemeye Karayolları Genel Müdürlüğünü hasım göstererek 19.01.1990 tarihli ek dilekçeyle bu idarenin de davaya dahil edilmesini istemiştir. Bu dilekçesinde davacı, olayda çalışmaların Karayolları Genel Müdürlüğünce de yürütüldüğü, bu müşterek çalışmadan dolayı Karayolları Genel Müdürlüğünün doğan zarardan sorumlu olduğu, bu miktarın her iki idareden müştereken ve müteselsilen tahsiline karar verilmesini istemiştir.

Davalı belediye savunmasında bu çalışmalarla bir ilgisi olmadığını, Karayolları Genel Müdürlüğünün bu çalışmaları yürüttüğünü, görevin de ona ait olduğunu öne sürmüş ve tedbir kararını kaldırmıştır. Karayolları Genel Müdürlüğü de savunmasında davacının akaryakıt istasyonunun önünden geçen karayolunun kendi idarelerinin sorumluluğunda olan karayolu olduğunu, burada sözü edilen drenaj, tretuvar ve asvalt kaplama çalışmalarının kendilerince yapıldığını, ancak davacının diğer davalı belediye ile yaptığı kira sözleşmesine dayalı olarak ödediği kirayı geri istediğini, kendi idarelerinin bu sözleşmede taraf olmadığını ve idarelerinin kiranın geri ödenmesinde muhatap sayılamayacağını öne sürmüştür.

Manisa 1. Asliye Hukuk Mahkemesi, 01.04.1991 gün ve E. 1988/636, K.1991/127 sayıyla "yaptırılan inceleme ve alınan cevabi yazılardan belirtilen yerdeki yol onarım ve genişletme çalışmalarının Karayolları Genel Müdürlüğünce yapıldığı anlaşılmış, bu durumda davacının bir zararı varsa bile bunun davalı idarenin kusurundan mütevellit olduğu veya davalı idarece yapıldığı anlaşılmakla davaya bakmak mahkememizin görevi haricinde olup, idare mahkemesinin görevine girdiğinden mahkemenin görevsizliğine karar vermekle aşağıdaki hükme varıldı... Netice ve hüküm: Mahkememizin görevsizliğine ve dosyanın görevli Manisa İdare Mahkemesine tevdiine..." karar vermiş, karar temyiz edilmeksizin kesinleşmiştir.

Davacı aynı istekle ve iki idareyi de hasım göstermek suretiyle ve müştereken ve müteselsilen sorumlu sayılmaları talebiyle 25.10.1991 gününde idare mahkemesinde dava açmıştır.

Manisa İdare Mahkemesi; 29.11.1991 gün ve 592-654 sayıyla: 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 2. maddesinde idari dava türü olarak yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biri ile hukuka aykırı olduklarından dolayı menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan iptal davaları, idari işlem ve eylemlerden dolayı hakları muhtel olanlar tarafından açılan tam yargı davaları, genel hizmetlerden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar olarak gösterildiği, olayın ise davalı belediye ile davacı arasında imzalanan özel hukuk hükümlerine dayalı kira sözleşmesinden kaynaklandığı, benzin istasyonu tesislerinin etrafındaki yol onarımı ve bakım çalışmaları sırasında, davacının kiraladığı tesisin 1988 yılı Ekim ayı içinde çalışmaması nedeniyle gelirlerde etmediğinden davalı belediyeye ödenen kira parasının istirdadı istemi olduğu, 2577 sayılı Kanunun 2. maddesinde sayılan dava türleri dışında kalan bu davanın görüm ve çözümünün adli, yargının görev alanında olduğunun açık bulunduğu, adli mahkemesince de bu konudan daha önce görevsizlik kararı verildiği gerekçesiyle görevli yargı yerinin tayin edilmesi için 2247 sayılı Kanunun 19. maddesi uyarınca dosyanın Uyuşmazlık Mahkemesi'ne gönderilmesine karar vermiş, dosya idare mahkemesi başkanlığının 30.12.1992 gün ve 592-654 sayılı yazıları ekinde Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilmiştir.

İNCELEME VE GEREKÇE :

Türk Milleti adına karar veren Uyuşmazlık Mahkemesi Hukuk Bölümü, Mustafa Şahin'in Başkanlığında, Şükrü Kaya Erol. Dr. Ekrem Serim, Feridun Taşkın, Ahmet Çolakoğlu, Osman Şimşek ve İlhami Uğuryılmaz'ın katılmaları ile yaptığı 17.02.1992 günlü toplantıda, Raportör Hakim Ayten Anıl'ın raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan; toplantıya Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı yerine katılan Savcı İsmet Gökalp ile Danıştay Başsavcısı yerine katılan Savcı M. İlhan Dinç'in usul yönünden başvurunun yöntemine uygun olduğu ve kamu kurumlarının kamu görevi sırasında meydana gelen zararın tazmini istemi niteliğini taşıyan davanın idari yargı yerinde çözümlenmesi gerektiği şeklindeki yazılı ve sözlü düşünceleri alındıktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

Dava, önce belediyeye karşı ve bu idareye ait bulunan benzin istasyonunun 2886 sayılı İhale Kanunu hükümlerine göre davacıya kiralanması sonucu Borçlar Kanununun 250. maddesi çerçevesinde "tesisin mal sahibi belediye tarafından devamlı çalışır durumda bulundurulması" yükümlülüğüne belediyece uyulmadığı ve yol çalışmaları sırasında benzin istasyonunun iş yapamadığı iddiasıyla ve iş yapılamayan 1988 Ekim ayı kirasının iadesi veya Kasım ayı kirası sayılarak takas ve mahsup yapılması istemiyle açılmıştır.

Karayolları Genel Müdürlüğü sonradan davaya dahil edilmiştir. Bu ek dilekçede sözkonusu miktarın müştereken ve müteselsilen karayollarından da alınması istenilmiştir.

Belediyenin, bu çalışmalara katılmadığını, söz konusu eylemlerin münhasıran Karayolları Genel Müdürlüğünce yapıldığını savunmasında öne sürdüğü anlaşılmakta olup bu savunmanın aksi yönünde ve davacının iddiasını doğrulayacak yönde herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanılmamıştır. Diğer taraftan Karayolları Genel Müdürlüğünün savunmasında yol genişletme ve düzenleme çalışmalarının kendi idarelerince yapıldığı kabul edilmiş ancak, davanın gerçekte Belediyeye yöneltildiği savunulmuştur. Adli yargı kararında ise, yukarıda açıklandığı üzere, belediyenin bu davadaki durumu, eyleme katılıp katılmadığı, sorumluluğu ve bu hasım yönünden neye karar verildiği açıklanmaksızın münhasıran eylemin Karayolları Genel Müdürlüğünce yapıldığının anlaşıldığı zararın da davalı idarenin kusurundan doğduğu bu nedenle davaya bakmanın idare mahkemelerinin görevine girdiği gerekçesiyle mahkemelerinin görevsizliğine karar vermiştir.

İdare Mahkemesi kararında ise, davanın tarafları, konusu ve sebebi adli yargıda açılan davayla aynı olmasına rağmen bu defa Karayolları Genel Müdürlüğü yönünden herhangi bir gerekçe gösterilmeyip bir sonuca da varılmayarak olayın davacı ile davalı belediye arasında ve imzalanan kira sözleşmesine ve özel hukuk hükümlerine dayalı bulunduğu ve davalı belediyeye ödenen kira parasının istirdadı isteminden ibaret olduğu, davanın görüm ve çözümünün bu nedenle adli yargının görev alanında bulunduğu gerekçesiyle 2247 sayılı Kanunun 19. maddesi uyarınca görevli yargı yerinin belirlenmesi için Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulmuştur.

Maddi olayların izahı taraflara, hukuki tavsifininde mahkemelere ait olacağı düşünülürse bu açıklamalar karşısında bir görev uyuşmazlığının bulunup bulunmadığının tartışılmasının kaçınılmazlığı ortadadır.

2247 sayılı Kanuna göre olumsuz bir görev uyuşmazlığından sözedilebilmesi için. adli, idari ve askeri yargı yerlerinden en az ikisinin tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davada. kendilerini görevsiz görmeleri ve bu yolda verdikleri kararların kesin veya kesinleşmiş olması gerekmektedir. Olayda uygulanan 2247 sayılı Kanunun 19. maddesi de olumsuz görev uyuşmazlığının kısa yoldan çözümlenmesini öngördüğünden burada da taraf, konu ve sebep aynılığının aranması gerekmektedir.

Olayımızda ise, mahkemeler gerek hasım tarafı gerekse davanın sebep ve konusu yönünden farklı yorumlara ve farklı sonuçlara varmışlardır.

Açıklandığı üzere adli yargı kararında belediye konu dışı bırakılmış idari yargı kararında ise Karayolları Genel Müdürlüğü konu dışında kalmıştır. Bu durumda olumsuz görev uyuşmazlığının doğmadığı ileri sürülebilir; çünkü, görev uyuşmazlığını doğuran olayda taraflarda birlik öğesinin bulunduğunun kabulü güçtür. Bunun sonucu olarak da mahkemelerce kabul edilen sebep ve konular yönünden de her iki davada farklılıklar bulunduğu sonucuna varılmaktadır.

Bununla birlikte davanın yalnız bu anlaşmazlığa ilişkin özellikleri gözönüne alınarak çözümsüz kalmaması için görev uyuşmazlığını varlığının kabulü zorunlu görülmektedir.

Dosyasının incelenmesinden davanın sebebini teşkil eden yol düzenleme ve genişletme çalışmalarının Karayolları Genel Müdürlüğünce yapıldığı anlaşılmakladır. Bu idare her iki yargı yerinde de davalı mevkiindedir. Geri alınması istenilen kira miktarı bellidir ve bu miktar müştereken ve müteselsilen bu idareden de istenilmektedir. Belediyenin sözkonusu idari eyleme katıldığı ileri sürülmekte ise de bu iddiayı doğrulayacak delil ya da karine niteliğinde bilgi ve belge yoktur. Davanın yukarıda sözü edilen kira sözleşmesiyle bağlantısı da kurulamamaktadır. Belediyenin katıldığı öne sürülen bu imar ve yol çalışmalarını (B.K. 250. maddesine dayanılarak) kira sözleşmesiyle ilişkilendirilmesi olanağı yoktur. Bu itibarla belediyenin diğer davalı Karayolları Genel Müdürlüğü'nün söz konusu yol çalışmalarına katıldığının kabulü halinde dahi bu eylemin Karayolları Genel Müdürlüğü çalışmalarından farklı olmadığı yani idari eylem niteliğinde bulunduğu, bu bağlamda gerek Karayolları Genel Müdürlüğü gerekse belediyenin Karayollarındaki yol yapım ve onarım çalışmalarını yürütmekle görevli kamu kurumları oldukları ve yapılan işin de kamu hizmeti olduğu kuşkusuzdur.

Öğretide, uygulamada ve bu arada Uyuşmazlık Mahkemesi'nin yerleşmiş kararlarında da benimsendiği üzere, kamu hizmetlerinin yürütmekle görevli kılınmış bir kamu kurumunun kendisini görevli kılan kanunlarda gösterilen hizmetlerden birinin yürütülmesi sırasında kişilere verdiği zararın tazmini isteğine ilişkin davada kamu hizmetinin yöntemine uygun olarak yürütülüp yürütülmediğinin, kamu yasasına uygun olarak işletilip işletilmediğinin ve hizmet kusuru ile zarara sebep olunup olunmadığının saptanmasının idari yargı yerine ait olduğu kabul edilmektedir.

Nitekim, 11.05.1959 gün ve 10202 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kurulunun 1959/17-15 sayılı kararında da: Karayolları, belediye ve benzeri kamu kuruluşlarının verdikleri kararlara uygun olarak plan ve projelerine uymak suretiyle yol ve tesis yaptırmış olmaları, bunları kullanmaları veya bu tesis ve yollara bakmak yükümlülüklerinin kamu kanunlarından doğan yükümlülükler olduğu ve bu yükümlülüklere aykırı davranma hallerinde idari kararlara dayanan fiillerin hiç veya gereği gibi yapılmamasının sonucu uğranılan zararların tazimini isteklerininde tam yargı davası niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

Açıklanan nedenlerle davanın idari yargı yerinde görülmesi ve idare mahkemesinin 2247 sayılı Kanun uyarınca vaki başvurusunun reddine karar verilmesi gerekmektedir.

SONUÇ : Anlaşmazlığın, niteliğine göre davanın idari yargı yerinde görülmesi gerektiğine, bu nedenle Manisa İdare Mahkemesinin 2247 sayılı Kanunun 19. maddesi uyarınca vaki 29.11.1991 günlü, 592-654 sayılı başvurusunun reddine Başkan Mustafa Şahin'in Olayda görev uyuşmazlığı oluşmadığı yönündeki karşı oyu ve oyçokluğuyla 17.02.1992 gününde kesin olarak karar verildi.

KARŞI OY YAZISI :

Dava, ilkin belediyeye karşı ve bu kuruma ait benzin istasyonunun. 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre davacıya kiralanması nedeniyle Borçlar Kanununun 250. maddesi hükmünde "tesisin kiralayan belediyece devamlı çalışır durumda bulundurulması" yükümlülüğüne uyulmadığı ve yol çalışmaları sırasında benzin istasyonunun iş yapamadığı iddiasıyla ve iş yapılamayan 1988 Ekim ayı kirasının iadesi veya Kasım ayı kirasına mahsup yapılması istemiyle açılmıştır.

Karayolları Genel Müdürlüğü sonradan verilen ek dilekçeyle davaya dahil edilmiş ve sözkonusu kira bedelinin tazminine karayollarının da müştereken ve müteselsilen mahkum edilmesi istenmiştir.

Belediye, bu çalışmalara katılmadığını, sözkonusu zarar doğurucu eylemlerin Karayolları Genel Müdürlüğüne ait olduğunu savunmasında ileri sürmüş ve ancak bu savunmanın aksini kanıtlayacak ve davacının iddiasını doğrulayacak biçimde herhangi bir bilgi ve belge ibraz edilmemiştir. Diğer taraftan Karayolları Genel Müdürlüğünün savunmasında yal genişletme ve düzenleme çalışmalarının kendi idarelerince yapıldığı Belediyenin bu işte bir dahilinin bulunmadığı kabul edilmiş olmakla beraber, davanın Belediye aleyhine açılması dolayısıyla kendilerinin davalı mevkiiden çıkarılması istenmiştir. Adli yargı kararında ise, yukarıda açıklandığı üzere, belediyenin bu davadaki durumu, eyleme katılıp katılmadığı, mecburi veya ihtiyari dava arkadaşlığı olup olamayacağı incelenmeden, eylemin Karayolları Genel Müdürlüğünce yapıldığı, zararın da davalı idarenin bu eylemindeki kusurundan doğduğu, bu nedenle davaya bakmanın idare mahkemesinin görevine gireceği gerekçesiyle mahkemesinin görevsizliğine karar vermiştir.

İdare Mahkemesi kararında ise, davanın tarafları, konusu ve sebebi adli yargıda açılan davayla aynı olmasına rağmen, bu defa Karayolları Genel Müdürlüğü yönünden herhangi bir irdeleme yapmadan olayın davacı ile davalı Belediye arasında özel hukuk hükümlerine dayalı sözleşmeden doğan kira parasının istirdadı isteminden ibaret olduğu, bu nedenle davanın görüm ve

çözümünün adli yargının görev alanında kaldığı gerekçesiyle 2247 sayılı Kanunun 19. maddesi uyarınca görevli yargı yerinin belirlenmesi için Uyuşmazlık Mahkemesine başvurulmuştur.

Uyuşmazlık Mahkemesi, önüne getirilen davalara konu olan uyuşmazlıkların kendi görev alanına girip girmediğini, yasada öngörülen bir yargı yolu saptırması bulunup bulunmadığını araştırırken, kuşkusuz her yargı yerinin böyle bir sorun karşısında yapacağı gibi bu uyuşmazlıklara konulan ad ve nitelendirmelerle bağlı kalmayıp maddi olayların özellik ve etkinliklerine göre bir çözümü benimseme durumundadır.

2247 sayılı Kanuna göre olumsuz bir görev uyuşmazlığından söz edilebilmesi için, adli, idari ve askeri yargı yerlerinden en az ikisinin tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davada kendilerini görevsiz görmeleri ve bu yolda verdikleri kararların kesin veya kesinleşmiş olması gerekmektedir. Olayda uygulanan 2247 sayılı Kanunun 19. maddesi de olumsuz görev uyuşmaz.lığının kısa yoldan çözümlenmesini öngördüğünden burada da taraf, konu ve sebep birliğinin aranması gerekmektedir.

Olayımızda ise, mahkemeler gerek davalı, gerekse davanın sebep ve konusu yönünden farklı açıdan değerlendirmelerle farklı sonuçlara varmışlardır.

Görüldüğü üzere, adli yargı kararında Belediye dava dışında bırakılmış, idari yargı kararında da Karayolları Genel Müdürlüğü dava dışında bırakılmıştır. Bu durumda, olumsuz görev uyuşmazlığının doğmadığı açıktır; çünkü, görev uyuşmazlığını doğuran olayda taraflarda birlik öğesinin bulunduğunun kabulü güçtür. Bunun sonucu olarak da mahkemelerce kabul edilen sebep ve konular yönünden de her iki davada farklılıklar bulunduğu ortadadır.

Açıklanan nedenlerle, uyuşmazlığa konu edilen ve değişik yargı düzenleri içinde yer alan adli ve idari yargı yerlerinden verilen kararlar arasında, 2247 sayılı Yasada olumsuz görev uyuşmazlığının varlığı için öngörülen koşullar gerçekleşmediği için, başvurunun aynı Yasa'nın 1. ve 27. maddeleri uyarınca reddine karar verilmesi inancıyla aksi yönde karan oluşturan çoğunluk görüşüne katılmadım.

Başkan

Mustafa ŞAHİN